

Sjukpenninggrundande inkomst (SGI) under tid som försäkrad får graviditetspenning, närståendepenning, smittbärappenning, tillfällig föräldrapenning eller föräldrapenning enligt 12 kap. 5 § socialförsäkringsbalken

Försäkringskassans ställningstagande

SGI-skydd gäller under tid då den försäkrade helt avstår från förvärvsarbete och får hel ersättning i form av

- graviditetspenning,
- närståendepenning,
- smittbärappenning,
- tillfällig föräldrapenning, eller
- föräldrapenning enligt 12 kap. 5 § socialförsäkringsbalken.

SGI-skydd gäller också för en försäkrad som arbetar och får någon av de förmåner som räknas upp i första stycket i lägre grad än hel, om han eller hon samtidigt arbetar i en omfattning som medför att han eller hon inte kan få förmånen i en högre omfattning.

Bakgrund och överväganden

Bakgrund

Lagstiftaren har ansett att vissa livssituationer ska vara skyddsvärda och att en försäkrads SGI vid förvärvsavbrott därför inte ska sänkas i dessa fall trots att denne inte längre har någon inkomst av eget arbete. Denna regel utgör ett avsteg från den inkomstbortfallsprincip som gäller för socialförsäkringen. En förutsättning för att skyddsbestämmelserna ska gälla är att det innan förvärvsavbrottet antingen har fastställts en SGI eller att det fanns förutsättningar för att fastställa en SGI (jfr 26 kap. 9 § socialförsäkringsbalken, SFB).

SGI-skydden är beroende av vad den försäkrade gör under tiden för förvärvsavbrottet. SGI-skydd på olika grunder kan avlösa varandra och även löpa parallellt. I princip får det inte finnas något avbrott när flera SGI-skydd på olika grunder avlöser varandra. De befintliga SGI-skydden framgår av 26 kap. 11–18 §§ SFB och av praxis. SGI-skydden är konstruerade på olika sätt.

En försäkrad har SGI-skydd när denne inte förvärvsarbetar om arbetsförmågan är nedsatt med minst en fjärdedel på grund av sjukdom. SGI-skyddet omfattar hela SGI:n oavsett i vilken omfattning arbetsförmågan är nedsatt. Någon ersättning behöver inte lämnas för att SGI-skydd ska finnas, det räcker att arbetsförmågan är nedsatt på ett sätt som innebär att ersättning hade kunnat utbetalas (jfr 26 kap. 17 § SFB).

En förälder som, i enlighet med föräldraledighetslagen (1995:854), är helt eller delvis tjänstledig för vård av barn har sin SGI skyddad fram till barnets ettårsdag (26 kap. 15 § första stycket SFB).

SGI-skydd finns för föräldrar som är helt lediga från sina förvärvsarbeten och tar ut hel föräldrapenning eller har förkortade arbetstider och tar ut föräldrapenning som minst svarar mot arbetstidens nedsättning. I den utsträckning uttaget av föräldrapenning inte svarar mot arbetstidens nedsättning bestäms SGI:n genom att den beräknas med ledning av inkomsterna från det aktuella arbetet. Om en försäkrad får partiell föräldrapenning och inte arbetar resterande del saknas därför rätt till SGI-skydd.

Däremot är det i dagsläget oklart om SGI-skydd finns under tid som en person får förmåner i form av graviditetspenning, närståendepenning, smittbärandepenning, tillfällig föräldrapenning eller föräldrapenning enligt 12 kap. 5 § SFB, det vill säga i situationer då föräldern egentligen inte vårdar barnet men ändå har rätt till föräldrapenning. Eftersom det inte finns någon tydlig reglering av SGI-skyddet i dessa situationer finns det en osäkerhet kring frågan och hur skyddsreglerna ska användas. För att säkerställa att skyddsreglerna för SGI tillämpas på ett enhetligt sätt inom hela Försäkringskassans organisation finns det därför behov av ett rättsligt ställningstagande.

Överväganden

Helt avstår från förvärvsarbete

Eftersom syftet med dagersättningsförmåner är att ersätta inkomstbortfall är det både logiskt och rimligt att anse att SGI-skydd finns när en försäkrad får en förmån som baseras på SGI. En annan tolkning skulle medföra att en försäkrad aldrig skulle kunna få någon sådan förmån utbetalad eftersom personen så snart han eller hon börjar ta ut någon av ovan uppräknade förmåner förlorar sin SGI och därmed inte kan få någon ersättning utbetald.

Det finns också stöd för den här tolkningen i förarbetsuttalanden och praxis.

SGI-utredningen anförde att SGI utgör beräkningsunderlag för bl.a. sjukpenning. Det fick därför enligt utredningens mening anses självklart att den enskilde omfattas av SGI-skydd när det uppkommer en sådan situation som försäkringen ska ge skydd vid, det vill säga sjukdom. Enligt SGI-utredningens mening var detta självklart även i andra situationer, till

exempel vid tillfällig föräldrapenning. (Jfr delrapporten "Ett vägval för framtidens sjukpenningsskydd" under kapitelrubriken Några bakgrundsfakta, bilaga till SOU 2003:50 s. 42)

Kammarrätten i Stockholm ansåg i en dom att tillfällig föräldrapenning var en förmån som var ekonomiskt jämförbar med sjukpenning. Försäkringskassan delade inte kammarrättens bedömning i den delen, men ansåg att den försäkrades SGI ändå borde vara skyddad eftersom den försäkrade hade fått tillfällig föräldrapenning. Försäkringskassan överklagade därför inte domen. (KRNS 938-07)

Delvis avstår från förvärvsarbete

SGI-skydd bör även gälla under tid då den försäkrade delvis avstår från förvärvsarbete och får någon av de i första stycket uppräknade förmånerna i en omfattning som svarar minst mot arbetstidens nedsättning. Ett sådant synsätt ligger i linje med det som utvecklats i praxis vad gäller SGI-skydd från och med barnets ettårsdag för föräldralediga med föräldrapenning.

Med hänsyn till att ett avstående från förvärvsarbete inte alltid stämmer överens med förmånernas ersättningsnivåer skulle det vara oskäligt att inte ge skydd även för den del av avståendet från förvärvsarbetet som inte berättigar till ersättning när detta beror enbart på att ersättning bara kan beviljas för hela fjärdedelar eller en hel åttondel av arbetstiden. Det innebär att om en försäkrad får partiell graviditetspenning, närståendepenning, smittbärrpenning, tillfällig föräldrapenning eller föräldrapenning enligt 12 kap. 5 § SFB och inte arbetar till hela den resterande delen av arbetstiden, finns rätt till SGI-skydd, om den försäkrade arbetar en så stor del av sin arbetstid att förmånen inte skulle kunna beviljas i högre omfattning.

Skyddet bör dock inte gälla när den försäkrade inte ansökt om en av dessa förmåner men skulle ha haft rätt till en viss förmån om denne hade ansökt om sådan.

Aktuella bestämmelser, rättspraxis m.m.

26 kap. 9 § SFB

SOU 2003:50

KRNS 938-07

Eva Nordqvist

Serdar Gürbüz